

ACADEMIA ROMÂNĂ

Comitetul Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XV/2022

Editura MEGA

STUDII ȘI COMUNICĂRI / DIS

Vol. XV / 2022

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

– publicație fondată de acad. Gleb Drăgan –

REDACȚIA:

Director: dr. Dumitru MURARIU
membru corespondent al Academiei Române

Consilier editorial: dr. Valentin MARIN

Redactor șef: Acad. Mihail-Viorel BĂDESCU

Redactor șef adjunct: dr. Tiberiu TĂNASE

Secretar de redacție: C.Ș. Mirela-Adriana ANGHELACHE

Colegiul de redacție: Viorela-Valentina DIMA, Edith-Mihaela DOBRESCU, Emilian M. DOBRESCU, Dan GÎJU, Emil HEDEȘIU, Marian MOȘNEAGU, Alba-Iulia-Catrinel POPESCU, Nicolae ROTAR, Narcis ZĂRNESCU.

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine autorilor

Adresa redacției:

Calea Victoriei, nr. 125, camera 31, sectorul 1 București, cod 010071

Adresa web: <http://www.studii.crifst.ro>

Administrator pagină web: Andrei Lămureanu

ACADEMIA ROMÂNĂ
Comitetul Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii
– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI / DIS

Vol. XV / 2022

EDITURA MEGA
Cluj-Napoca, 2022

Revista este inclusă în baza de date internațională CEEOL

© Autorii, 2022

Responsabilitatea conținutului, interpretărilor și părerilor
exprimate în paginile revistei revine exclusiv autorilor.

ISSN 1844 – 9220
ISSN-L 1844 – 9220

Editura MEGA
Cluj-Napoca
e-mail: mega@edituramega.ro
www.edituramega.ro

*În memoria dlui col (r) dr. ist. Valentin MARIN,
cel care a însuflețit această revistă*

CUPRINS

157 DE LA NAȘTEREA LUI DRAGOMIR HURMUZESCU
100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI EDMOND NICOLAU
150 DE ANI DE LA MOARTEA LUI ION HELIADE RĂDULESCU

Filofteia REPEZ, Nicolae-Florin PRUNĂU Omagiu savantului român Dragomir Hurmuzescu.....	19
Stan PETRESCU Dragomir Hurmuzescu, remarcabil fizician, inventator, profesor și ctitor al radiofoniei românești.....	35
Eufrosina Otlăcan Edmond Nicolau, 100 de ani de la naștere.....	47
Eufrosina OTLĂCAN Ion Heliade Rădulescu, ctitor al Școlii românești.....	53

EVOCĂRI

Valentin-Stelian BĂDESCU Medici musceleni de altădată – Ovidiu Vlădescu, un medic al unor vremuri demult apuse.....	61
Curcă DUMITRU File din istoria Facultății de medicină veterinară din București. Partea a II-a: 100 de ani de la transformarea Școlii superioare de medicină veterinară în Facultatea de medicină veterinară, arondată între anii 1921 și 1948 Universității din București.....	99
Iorgu PETRESCU, Angela PETRESCU Grigore Antipa – Raportul prezentat în fața Academiei Române despre activitatea sa în timpul ocupației străine a Bucureștilor din Primul Război Mondial	145

Stan PETRESCU Take Ionescu în diplomația și viața politică românească, la cumpăna dintre secolul 19 și începutul secolului 20.....	153
Daniela-Amby OSTAFE, Laura-Alexandra OSTAFE, Laurențiu-Norocel OSTAFE Academician Ana Vasilichia Aslan, inventatoarea produsului Gerovital H3 – Realizare de excepție în știința românească.....	171

STUDII ȘI COMUNICĂRI

Mirela-Adriana ANGHELACHE Scara Richter, celebra scară de măsurare a mărimii cutremurelor. Istoric și descriere.....	193
Emilian M. DOBRESCU, Edith Mihaela DOBRESCU Influența COVID-19 asupra copiilor și tinerilor – Perspective ale organizațiilor internaționale.....	207
Ștefan GHEORGHE Starea de drept și starea de fapt în România anilor 1944–1947. Considerații privind schimbarea formei de guvernământ a României la începutul regimului comunist.....	215
Eugen SITEANU Șapte secole de generare și regenerare a strategiei acțiunilor rapide	227
Tiberiu TĂNASE Puncte de vedere privind asasinarea marelui istoric român Nicolae Iorga, membru al Academiei Române. Implicarea poliției legionare și a Corpului Muncitoresc Legionar (CML) în asasinat.....	237
Narcis ZĂRNESCU Creierul, câteva procente epistemice. O foarte scurtă istorie a neuroștiințelor. Excurs bibliografic.....	249

PERSONALITĂȚI

Gabriela ANDREI, Mircea-Dragomir ANDREI Dr. Carol Paul Karácsonyi la 80 de ani.....	265
--	-----

Ioan Codruț LUCINESCU Mitiță Constantinescu, susținător constant al industrializării României în perioada interbelică.....	283
<u>Marian Traian GOMOIU</u> , Sanda MAICAN, Dumitru MURARIU Două personalități ale biologiei românești – Profesorul Mihai Băcescu și discipolul său, Marian-Traian Gomoiu.....	295
Ioana PETCU, Andreea Florina RADU, Tiberiu TĂNASE Aspecte mai puțin cunoscute din viața și activitatea lui Henri Coandă.....	309
Alin M. OLĂRESCU Nicolae P. Leonăchescu și Julius Natterer, două modele de organizare a memoriei.....	335

VARIA

Ionel Aurelian COTOBAN Durustorum – Constantiniana Daphne, punte peste Dunăre – Cale a sfinților.....	363
--	-----

SEMNAL EDITORIAL, RECENZII

Mirela Adriana ANGHELACHE Maria Boștenaru Dan (ed.): Heritage, Landscape and Restoration of Historical Gardens (Patrimoniul, Peisajul și Restaurarea Grădinilor Istorice).....	373
Mirela-Adriana ANGHELACHE Ioan Munteanu: „Stradele Brăilei”, „Stradele Brăilei II”, „Piața Traian – kilometrul zero. Povestea unei străzi – Regala”	377
Adrian BAVARU Alexandru Ș. Bologa: Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa” Constanța – Repere.....	383
Valentin-Stelian BĂDESCU Mihail-Nicolae Stanca: Mihail Eminescu și adevărul Sfintei Scripturi, Vol. I și II.....	389

Alexandru Ș. BOLOGA

Tiberiu Tănase (coord.): Ovidiu Boureanu, Petru Ștețcu – Democrație vs.

Totalitarism (manual)395

IN MEMORIAM

Viorel BĂDESCU

Dr. Valentin Marin – o viață dedicată profesiei și Comitetului Român de

Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii.....401

Alin M. OLĂRESCU

Valentin Marin – Un militar de carieră și istoric în slujba Comitetului

Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române....417

Eugen SITEANU

Omagiu adus domnului dr. Valentin Marin.....427

Mărturii despre domnul dr. Valentin Marin.....431

ALEXANDRU Ș. BOLOGA: INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE MARINĂ „GRIGORE ANTIPA” CONSTANȚA – REPERE

Adrian BAVARU¹
ebavaru@yahoo.com

ABSTRACT: The bilingual monographic book entitled Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Marină “Grigore Antipa” Constanța – Repere istorice /The National Institute for Marine Research and Development “Grigore Antipa” Constanța – Historical highlights, presents the founding of this Research and Development Institute in Constanța in 1970, reorganized in 1990, and its evolution to the present. After a brief introduction on the sea, seven chapters refer to the Black Sea and highlight the personalities of the founders of Romanian marine research, the marine research institutions prior to the establishment of the Romanian Institute for Marine Research and Development “Grigore Antipa” Constanța INCDM (1970), Romanian marine research over 100 years, Romania and the International Commission for the Scientific Exploration of the Mediterranean Sea and the Bystroe Navigation Canal in relation to the Danube Delta Biosphere Reserve and the Black Sea ecosystem. Four narratives from France, the Russian Federation, Turkey and Italy are added. The volume is completed with 89 black and white and color illustrations, an exhaustive bibliography and 5 Annexes.

KEYWORDS: The Black Sea, National Institute for Marine Research and Development “Grigore Antipa” Constanța, historical highlights of marine research.

Lucrarea de prezentare a istoricului Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa” din Constanța, dr. Alexandru Ș. Bologa, reprezintă o monografie binevenită, necesară

¹ Profesor univ. dr. biologie, Universitatea Ovidius din Constanța, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România, președinte al Filialei CRIFST Constanța.

cunoașterii istoriei și afirmării acestui institut atât de necesar dezvoltării cercetărilor de oceanografie și biologie marină la Marea Neagră, în special în zona litoralului românesc.

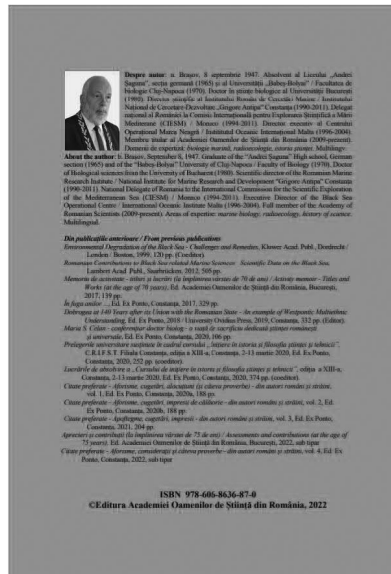
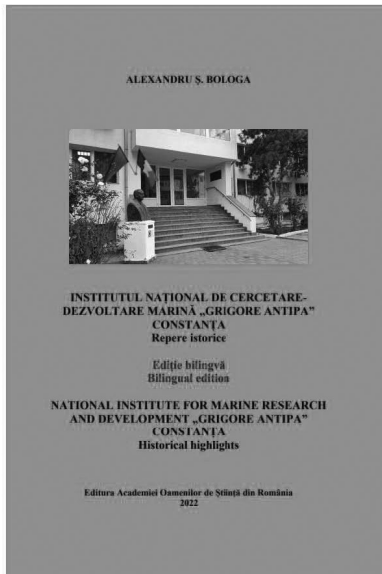

Foto – Copertele (față-verso) cărții: Alexandru Ș. Bologa: Institutul Național De Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa” Constanța – Repere Istorice. Editura Academiei Oamenilor de Știință din Romania, 2022, 414 pag., ISBN 978–606–8636–87-0.

Autorul ne face mai întâi o scurtă prezentare a cercetării științifice la Marea Neagră, a primelor hărți apărute de-a lungul timpului și până în zilele noastre și ajunge la definiția dată de reputatul oceanograf rus Nikolai M. Knipovici, de *unicum hidrobiologicum* în 1933, definiție simplă dar care spune tot.

În lucrare este subliniat foarte bine că studiul științific al Mării Negre, care este o anexă a Mării Mediterane, cuprinde o gamă largă de preocupări la nivel național și internațional, pentru rezolvarea problematicei de interes comun în investigarea științifică a acestui mediu de viață aparte.

Consider că este bine că se precizează că pe lângă particularitățile fizice, chimice și biologice ale Mării Negre s-au adăugat în timp și activități antropogene cu efect sever asupra celorlalte proprietăți amintite ale mării

– este vorba mai ales de transportul pe mare, de substanțele utilizate în agricultură, în industrie sau chiar de turism.

Ca urmare a acestor influențe Marea Neagră se transformă în timp dintr-un ecosistem natural diversificat într-un mediu eutrof, cu condiții de viață limitative pentru numeroase specii de viețuitoare marine, fiind considerată la un moment dat chiar cea mai degradată mare de pe glob. Autorul ne spune că Marea Neagră – în astfel de condiții nefavorabile ar putea deveni cu timpul o mare moartă, dacă adaugăm și folosirea neadecvată a resurselor sale naturale. Acest pericol este mai pronunțat în sectorul nord-vestic, unde eroziunea costieră, eutrofizarea și modificările ecologice sunt mai pronunțate.

În caracterizarea generală a Mării Negre autorul amintește un fenomen unicat, existența unui strat oxigenat de apă la suprafață (cca 150–200 m) și apoi o coloană de apă în adâncime până la fund anoxică, abiotică bogată în hidrogen sulfurat (H_{2S}). La fel este amintit și faptul că salinitatea Mării Negre este cca la jumătate față de Oceanul Mondial.

Mai departe sunt prezentate pe scurt și alte aspecte caracteristice Mării Negre precum balanța hidrologică, curenții și distribuția lor pe verticală, eutrofizarea pronunțată, problemele pescuitului și caracteristicile biodiversității apelor sale, cu referire specială la speciile neindi-gene. În consecință se apreciază că Marea Neagră este și va fi afectată și în viitor de un dezechilibru ecologic mai ales din cauza poluării, fapt care duce la diminuarea biodiversității.

Este interesantă și prezentarea unor repere bibliografice selective în care sunt amintiți numeroși specialiști care s-au dedicat cercetării diferitelor aspecte ale Mării Negre, mai ales în dreptul coastelor românești.

Mi se pare binevenită amintirea principalelor instituții de cercetare marină din statele costiere Mării Negre.

Aș dori să subliniez apoi prezentarea bine documentată a personalităților din țara noastră pe care autorul le consideră astăzi fondatorii cercetărilor marine românești. Dintre aceștia sunt amintiți mai pe larg Emil Racoviță, primul român nominalizat în Comisia Internațională pentru Explorarea Științifică a Mării Mediterane (CIESM), apoi Grigore Antipa care la recomandarea lui E. Racoviță devine cel de al doilea Delegat național al României la CIESM. Datorită acestor personalități eminente, țara noastră a devenit oficial membră a CIRSM în 1925. Consider că prezentarea mai amplă a activității științifice a lui G. Antipa, inclusiv a lucrării

lui monumentale *Marea Neagră*, apărută în 1941, a reprezentat un moment de cotitură pentru studiul Mării Negre.

Sunt amintite și alte personalități cunoscute și pentru activitatea lor științifică privind mai ales viața din această mare. În primul rând este prezentat prof. Ioan Borcea care a înființat și Stațiunea de Zoologie Marină la Agigea – care reapartine acum Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Apoi conf. univ. dr. Maria S. Celan pentru algologia bentală și dr. ing. piscicol Ileana Cautiș, decedată de curând în 2020.

Desigur lista este mult mai mare și nu ar fi fost rău să-i cuprindă mai detaliat și pe acad. Marian-Traian Gomoiu, prof. univ. dr. Geza J. Müller și dr. Hilarius V. Skolka, menționați de altfel în cuprinsul lucrării.

Cum este normal autorul prezintă în continuare instituțiile de cercetare marină înființate înaintea fondării Institutului Român de Cercetări Marine la Constanța în 1970.

Astfel începuturile au aparținut Stațiunii Zoologie Marine de la Agigea, devenită mai târziu „Prof. Ioan Borcea” în cinstea celui care a întemeiat-o în 1926. A fost un lăcaș de cercetare științifică prin excelență, de practică pentru studenții mai multor Universități din țară și de muncă pentru inginerii piscicoli (în fața stațiunii era o mică cherhana de mare ajutor pentru personalul de cercetare).

A urmat la scurt timp înființarea în 1932 de către Grigore Antipa a Institutului Bio-oceanografic, care a avut în prim plan îmbunătățirea pescuitului marin și a măsurilor de reglementarea a acestuia; institutul a devenit ulterior „Stațiunea de cercetări piscicole Dr. Grigore Antipa”, plasat la terminarea bulevardului Mamaia, la intrarea în stațiunea Mamaia.

Apoi în 1954 ia naștere la Constanța, în vecinătatea Pieții Ovidiu, Sectorul de biologie marină al Institutului de Biologie „Traian Săvulescu” din București, condus de acad. Mihai C. Băcescu, directorul Muzeului Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” din București. Un pasionat al cercetării marine, ales câțiva ani mai târziu vicepreședinte al CIESM cu sediul la Monte Carlo (Monaco), căreia autorul i-a dedicat un capitol aparte.

Sunt menționate, pe scurt, ca urmare a informațiilor documentare mai precare, și alte unități de cercetare înființate la mare, ca Stațiunea hidrologică Sulina (1960), urmată la scurt timp de Stațiunea de cercetări oceanografice de la Constanța și Laboratorul de sedimentologie marină, de către Institutul de Geologie din București în 1960.

În continuare autorul se oprește mai pe larg asupra momentului fondării în 1970 a Institutului Român de Cercetări Marine (IRCM), care își începe activitatea, urmând a se dezvolta din ce în ce mai mult în viitor, în trei sedii diferite: la Constanța (Centru), Agigea și Mamaia.

În 1980 institutul se mută într-un sediu nou construit anume la Constanța, pe bulevardul Mamaia nr. 300, în care se găsește și în prezent, trecând în același an în subordinea Ministerului Educației și Învățământului.

Trebuie amintit momentul în care prin Hotărârea de Guvern din 1999, I.R.C.M. este reorganizat devenind Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare „Grigore Antipa” ca o răsplată pentru munca, strădaniile și realizările meritorii ale ilustrului înaintaș.

Sunt multe de spus referitor la activitatea de C-D-I desfășurată de institut de la înființare până în prezent, dar spațiul și scopul acestei recenzii nu le reclamă.

Ilustrația corespunzătoare alb-negru și color completează textul în mod adecvat.

Lucrarea este completată cu o bibliografie exhaustivă utilă aprofundării unor aspecte abordate pe parcurs.

De menționat și caracterul bilingv româno-englez al lucrării, cu meritele și avantajele intrinsece acestuia, în contextul prezentării realizărilor românești comunității științifice oceanografice internaționale.

Repet: aceasta este o primă și extrem de bogată lucrare, fără a te putea opri asupra tuturor aspectelor care merită a fi relevate. Iată de ce o recomand celor interesați de domeniul particular al cercetării științifice marine. În același timp consider că autorul volumului, dr. Alexandru Ș. Bologa, merită toate aprecierile și felicitările mele pentru efortul depus în prezentarea corectă a istoricului cercetărilor oceanologice românești de-alungul timpului și a institutului național de specialitate.

